

הגון ודאי
לדחות תנאי
הראש לעולם

שם. ומכסה ראשו שלא יהא בגילוי הראש. עכ"ל.
עיינ באחרונים ז"ל. ונראין דברי הר"ב ט"ז ז"ל [ס"ק ג'],
אף שמש"ש מההיא דקידושין (דף ל"ג) אינה ראייה על
שהכיסוי מורה יראת שמים, דא"כ מאי איריא מקמי רבנן,
דהא איתא התם דילמא מבני מתא מחסיא הוא דגיסי בהו
רבנן, שמע מינה דלית ביה איסורא וחציפותא, אלא בע"ה
העובר לפני ת"ח מיירי התם שהיה אז המנהג לכסות
ראשם להראות הכנעה בזה (ויש לפרש מה שאמרו [סנהדרין]
קא. ב] בירבעם על הפסוק [מלכים יא. כו] וירם יד במלך, שחלץ
תפיליו בפניו, כי ע"י כך נתגלה ראשו) הפך מנהג הערלים
עכשיו, מ"מ בעיקר הדבר דיבר נכונה.

מניא נחלק
לו סודר
בטלית

ולא הבנתי מה שכתב במג"א [ס"ק ג] דמשמע
בקידושין דבחור שלא נשא לא היה מכסה ראשו בטלית.
ומי שאינו ת"ח אפילו נשוי לא היה מכסה. עכ"ל. טלית
מאן דכר שמה, התם בסודר איירי, וסודר דבר אחד וטלית
דבר אחר, שהסודר כיסוי הראש, והטלית כסוי הגוף,
כדאמרין בהרואה [ברכות ס, ב] כי פריס סודרא ארישיה
לימא עוטר, כי מיעטף להתעטף, וגבי כוס דברכת המזון
אמרין [ברכות מט, ב] מר פריס סודרא ומר מיעטף. והכי
מוכח בהרבה מקומות, ועיין לקמן סימן ש"א.

בשעת ק"ש
ותפלה הכל
צריכין לכסות
ראשם וגופן

ופשוט שבשעת תפלה שניהם צריכים, רצוני בין סודר
בין טלית, לת"ח ולשאינו ת"ח לנשוי ולבלתי נשוי הכל
שוין בזה, רק שלא בשעת התפלה אז היה מנהגם של ת"ח
בסודר, ולא שאר העם, אע"פ שלא היו הולכים בגלוי
הראש כדברי הרב"י, כי בלי ספק היה להם כובע על
ראשם לכל העם מקצה, רק הסודר שעוטף בו הראש
למעלה מן הכובע כדרך שהטלית עשוי לעטיפת הגוף על
הבגדים, זה היה מנהג הצנועים בלבד לילך בהם כל היום,
והיו מצויינים וניכרין ע"י כך הת"ח מן השאר. כמ"ש
[שבת עז, ב] מאי סודרא סוד ה' ליראיו, כי המון העם
העוסקים במלאכה שארית היום לא יתעטפו בהם שכבדים
עליהם ומעכבין אותן מלעשות מלאכתן על כן לא היו
נושאים אותן כי אם בשעת תפלה. וק"ל.

ואין חילוק
בה בין ת"ח
לע"ה ובין
נשוי לפנוי

ולכן שגגה היא ביד הרב מ"א. אלא העיקר הוא שאין
חילוק בין נשוי לשאינו נשוי, ות"ח ושאינו, לענין טלית
דמצוה דלא סגי בלא"ה, דזימנין דענשי אעשה, ולא מפלגי
בין נשוי לפנוי, דשאר אינשי נמי, מאן פטרינהו ממצוה,
במי שאין לו טלית קטן, ואף במי שיש לו טלית קטן מכל
מקום מצוה היא להתעטף עכ"פ בשעת תפלה כדכתיבנא
לקמן בסי' כ"ד.
ותו כיון דמצוה היא וצורך תפלה, ליכא נמי לפלוגי
כלל, אלא הכל צריכין עטוף לתפלה דשחרית לכ"ה. וזה
פשוט. וכן הוא מנהגן של ישראל תודה. ועיין מה שכתבתי
בסי' בלח"ש מ"ה פ"ח דב"ק.

וכן שגג עוד הרב הנ"ל במה שכתב דעל כל פנים לא
יכסה ראשו לגמרי וציינ עיין סוף סימן כ"ז. איברא לא
משמע מידי מהתם, ההיא שלא בשעת התפלה מיירי,
ולומר שלא יכסנו בכובעו ובבגדו וסודרו כל היום, כדרך
שנוהג בשל יד, קא משמע לן דשל ראש שאני, דאורחיהו
בגילוי, ואפ"ה לאו דעת הכל היא ואיתא התם מאן דאמר
דלאו מילתא היא. עיין שם בב"י.

מיהו בשעת תפלה לא שמעת לה התם, דכיון דצריך
להיות עטוף בטליתו כעטיפת ישמעאלים לא סגי בלא"ה,
ואימר דפליגי בענין העטיפה, אלא במתעטפים בטלית כל
היום, לא בעיטוף תפלה, דמפני מורא שמים הוא, ודאי
צריך לכסות הראש לגמרי, ואם התפלגין גם הם נכסים אין
בכך כלום¹⁰. ושמא מה שכתב במג"א שלא יכסה לגמרי
ר"ל כל היום שלא בשעת תפלה.

[ט:] דף ו' ע"א בראשו [ד"ה ולענין]. ורבינו הגדול
מהרי"א ז"ל הקשה דכיון דקיי"ל על לשעבר משמע
פ"י. עכ"ל. תמיה לי טובא, דהא מסקינן [פסחים ז, ב]
הלכתא על ביעור, דעל להבא משמע ועדיף טפי מלבער.
ותו אטו הא לחוד מברכינן בעל, האיכא טובא כגון על
המילה ודכוותה. ואי משום דהתם כדיהבי המפרשים
טעמא דאפשר ע"י שליח. אותו טעם אינו מוסכם ויש
דעות חלוקות בטעם השינוי דעל במקצת ברכות. ותו על
מצות תפלין דראש מאי איכא למימר.

ואיברא לי נראה דהכא נמי טעמא רבה איכא במילתא
לברך בעל דווקא, ולא בלמ"ד דהוי משמע דלא סגי דלא
עביד, והא קיי"ל דציצית לאו חובת גברא הוא ולא ענשי
עלה (אם לא בעדן רתחא) אי לית ליה מגא דחייב בהו,
והא ודאי דבלמ"ד הכי משמע, כדקאמר תלמודא פ"ק
דפסחים בהדיא, אפילו במצות דחובת גברא ניהו, לא
שייך למימר בלמ"ד, כי ליכא חיובא גביה דהאיך דקעביד
שליחותיה, כל שכן במצוה שאינה חובת האדם. ואדרבה
תמיהא לי מילתא טובא בנוסח דלהתעטף, אטו מצות
ציצית לא סגי דלא מקיים לה, וכל שכן עיטוף, דלא כתיב
ולא רמיז בקרא, הא ודאי קשיא (ולקמן בסי' י"ט נתתי
קצת טעם לדבר עיין שם) ולהלן בס"ד נכתוב עוד מזה,
הא מיהא הבו דלא לוסיף עליה, דלא יברך להתעטף אבגד
דלאו בר עיטוף הוא.

שם. וכ"כ האגור שיש מברכינן על טלית קטן
להתעטף ואין לחוש אם יש בו עיטוף כי נוסח הברכה
הוא כמו לישב בסוכה. עכ"ל. ואינה כל כך ראייה לענ"ד
משום דסתם אוכל בסוכה יושב הוא, שאין דרך בני אדם
לאכול מעומד שסכנה היא, כדאיתא [גיטין ע, א]. ועוד
אפילו אוכל בעמידה שפיר מצי לברך לישב, דישיבה לשון

נס אין משמ
במ"ש מ"א
שלא יכסה
ראשו לגמרי,
אדרבה בשעת
תפלה לא סגי
בלא"ה

דברי מהרי"א
בנוסח ברכת
להתעטף
התחתון

גם מ"ש
האגור בזה
אינו מחזור,
והנכון לברך
על מ"ש על
מצות
כשלוש
בית קודם
שמתעטף
בס"ד

לגמרי [ו] שיהו מכוסים כל זמן שהם על הראש ושכן הוא בהדיא במצת
שמורים (וברין השני לא סובר רבינו כמותו). וכ"כ רבינו בסודרו (אחר
הנחת תפלין) שאחר ברכת עוטר ישראל יכסה פניו ותפלין בטליתו.

9. כן פירש רש"י בסנהדרין שם והובא בב"י סוסי' ל"ח. אלא שרבינו
מביא סייעתא לזה מגמרא דקידושין.
10. כ"כ גם בכף החיים אות י"א שמשמע מדברי האר"י שיהו מכוסים